

Asia: VN/14511/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Osittain

Mahdollisuus perusteluihin:

Suomen Muusikkojen liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Hallituksen esityksessä ehdotettu yhdistelmävakuutus on oikeansuuntainen uudistus, joka voi parantaa niiden henkilöiden asemaa, jotka työskentelevät samanaikaisesti tai vuorotellen palkansaajina ja yrittäjinä. Malli vastaa työelämän monimuotoistumiseen ja voi helpottaa erityisesti niiden työntekijöiden tilannetta, joiden tulot muodostuvat useista eri lähteistä.

Samalla yhdistelmävakuutus ratkaisee vain osan monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden toimeentuloturvan ongelmista. Musiikkialalla toimeentulo muodostuu usein useista eri lähteistä, kuten palkkatuloista, freelance- ja yrittäjätuloista, opetustyöstä, esiintymispalkkioista, tekijänoikeuskorvauksista ja apurahoista. Työ on usein projektiluonteista, lyhytkestoista ja epäsäännöllistä, minkä vuoksi työssäoloehdon täyttyminen ja työttömyysturvan epävarmuus ovat monille musiikin esittäjille keskeinen ongelma. Osa jää uudistuksen jälkeenkin työssäoloehdon ulkopuolelle ja perusturvan varaan.

Keskeinen ongelma on myös työttömyysturvajärjestelmän jäykkä jako palkansaajiin ja yrittäjiin. Musiikkialalla yrittäjyyden pää- ja sivutoimisuuden arviointi voi johtaa tilanteisiin, joissa henkilö katsotaan päätoimiseksi yrittäjäksi, vaikka toiminta olisi vähäistä eikä tuottaisi toimeentuloa.

Tulkintojen epäyhtenäisyys on tunnistettu myös viranomais selvityksissä ja se lisää epävarmuutta työnhakijoiden keskuudessa.

Myös työ- ja elinkeinoministeriö on todennut tuoreessa selvityksessään työvoimapoliittisista lausunnoista, että tulkinnoissa on esiintynyt vaihtelua. Tunnistetut ongelmat on ratkaistava, jotta yhdistelmä vakuutus voi toimia hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti.

Yhdistelmä vakuutuksen käyttöönoton yhteydessä työttömyysturvalainsäädäntöä tulisi täsmentää siten, että pää- ja sivutoimisuuden arviointi perustuu selkeisiin ja ennakoitaviin kriteereihin. Pelkkä oman ammatillisen toiminnan ylläpitäminen – kuten harjoittelu, ohjelmiston valmistelu, teosten säveltäminen tai sovittaminen, apurahojen hakeminen tai keikkojen hankkiminen – ei saa estää työttömäksi työnhakijaksi katsomista, jos toiminnasta ei synny toimeentuloon riittävää tuloa. Uudistuksen tavoitteena tulee olla väliinpuotoamistilanteiden poistaminen ja työn vastaanottamisen kannustavuus.

Nykyisin apurahakausi pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa, mikä turvaa aiemmin kertyneen työhistorian hyödyntämisen työttömyysturvassa. Jatkossa apurahat huomioitaisiin tulona, mutta ne eivät enää pidentäisi tarkastelujaksoa. Tämä muutos voi käytännössä heikentää työttömyysturvaa, jos aiempi työhistoria ehtii vanhentua.

Apurahatyöskentelyn erityispiirteet heikentävät myös mahdollisuuksia kerryttää työssäoloehto. Apurahat ovat usein lyhyitä ja määräaikaista, eikä yksittäinen apurahajakso riitä täyttämään yrittäjän työssäoloehto. Esityksen mukaisessa mallissa pelkkään apurahatyöhön sovellettaisiin yrittäjän ehtoja, jolloin työssäoloehdon täytyminen edellyttäisi pitkää vakuutus aikaa suhteessa apurahojen keston. Käytännössä tämä voi johtaa siihen, ettei apurahatyö kerrytä työttömyysturvaa lainkaan.

Muusikkojen liitto pitää tärkeänä, että apurahatyö voidaan huomioida työttömyysturvassa nykyistä paremmin myös silloin, kun apurahat ovat lyhyitä tai epäsäännöllisiä, eikä vakuuttaminen edellytä siirtymistä eri työttömyyskassojen välillä.

Olisikin perusteltua rajata esitetty muutos vain henkilöihin, jotka ottavat yhdistelmä vakuutuksen. Näin vältettäisiin negatiiviset vaikutukset muihin apurahansaajiin ja parannettaisiin niiden asemaa, joille ei ole tarjolla riittävästi palkkatyötä. Musiikkialalla moni toimii yrittäjämäisesti ja on jo valmiiksi palkansaajaa heikommassa asemassa, joten mahdollisuus vakuuttaa myös apurahatulo olisi merkittävä parannus.

Yhdistelmä vakuutuksen kohderyhmä ja arvio yhdistelmä vakuutuksen henkilöpiiristä Yhdistelmä vakuutuksen tavoitteena on mahdollistaa monimuotoisesti työllistyville usean

työllistymisen tavan yhtäaikainen vakuuttaminen työttömyysvakuutusjärjestelmässä. Yhdistelmävakuutuksessa voisi vakuuttaa palkkatyötä, yritystoimintaa sen muodosta riippumatta, perhehoitajana toimimista ja työskentelyapurahalla työllistymistä.

Yrittäjänä itsensä voisi vakuuttaa maatalousyrittäjät, itsensä työllistäjät ja yksinyrittäjät sekä työnantajayrittäjät. Sillä, missä oikeudellisessa muodossa yritystoimintaa harjoitetaan, ei olisi merkitystä. Yhdistelmävakuutus kattaisikin esimerkiksi osakeyhtiömuodossa, avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä ja toiminimellä toimimisen. Tämä vastaisi nykyistä yrittäjän työttömyysvakuutusta.

Edellytys olisi, että työllistyminen on monimuotoista. Monimuotoisuus, eli esimerkiksi palkkatyön ja yksinyrittäjyyden yhdistäminen, voisi olla rinnakkaista. Tämä tarkoittaa, että kumpaakin tulonlähettä syntyy samoina kalenterikuukausina. Monimuotoisuus voisi muodostua myös kausista. Tämä tarkoittaa, että joinakin kuukausina voisi muodostua vain toisen tulonlähteen mukaista vakuutetun tulon saantia.

Yhdistelmävakuutuksen hankkiminen tulisi arvion mukaan mahdolliseksi noin 110 000 monimuotoisesti työllistyvälle henkilölle. Tästä joukosta enintään noin 14 000 henkilölle syntyisi yhdistelmävakuutuksen myötä mahdollisuus täyttää työssäoloehto ja siirtyä perusturvalta ansioturvan piiriin. Lopuille noin 96 000 henkilölle, jotka jo nyt kerryttävät tai voisivat kerryttää työttömyyskassan jäsenenä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehto, yhdistelmävakuutus tarjoaisi mahdollisuuden vakuuttaa nykyistä suuremman osuuden tuloista, ja osan kohdalla muutos voisi kannustaa työttömyyskassassa vakuuttautumiseen.

Yhdistelmävakuutuksen ottaminen olisi monimuotoisesti työllistyville vapaaehtoista. Tästä seuraa, että yhdistelmävakuutus vaikuttaisi tosiasiasa yllä kuvattua pienempään joukkoon ihmisiä. Arviota yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä on avattu hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1 sekä luonnoksen liitteessä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Arvio yhdistelmävakuutuksesta hyötyvien henkilöiden määrästä vaikuttaa rajalliselta suhteessa siihen, kuinka laajasti monimuotoinen työnteko on yleistynyt. Musiikkialalla merkittävä osa työntekijöistä saa epäsäännöllisiä ja usein pienituloisia ansioita, jolloin työssäoloehdon täytyminen on haastavaa, vaikka työtä tehdään useissa eri muodoissa.

On todennäköistä, että yhdistelmävakuutuksesta hyötyvät ennen kaikkea ne henkilöt, joiden tulot jo nyt lähestyvät työssäoloehdon täyttymisen tasoa. Sen sijaan pienituloiset ja epäsäännöllisesti työllistyvät jäävät edelleen järjestelmän ulkopuolelle.

Tästä syystä yhdistelmävakuutuksen rinnalla on tarpeen tarkastella laajemmin työssäoloehdon kertymistä ja pää- ja sivutoimisuuden arviointia. Kriteerien tulee olla selkeät ja julkiset, jotta monimuotoisesti työllistyvät voivat arvioida toimintansa vaikutuksia työttömyysturvaan.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus vakuutetulle Suomessa ansioperusteisen työttömyysvakuutuksen edellytyksenä on, että henkilö kuuluu työttömyyskassaan. Kuten palkansaajalla ja yrittäjällä, myös monimuotoisesti työllistyvällä työttömyyskassajäsenyys yhdistelmävakuutettuna olisi vapaaehtoista, ja yhdistelmävakuutetuksi pitäisi itse hakea joko työttömyyskassaan liityttäessä taikka jäsenyyden aikana.

Vapaaehtoisuus koskisi myös sitä, vakuuttaako henkilö kaikki monimuotoisen työllistymisensä tulot vai vain osan niistä. Työttömyyskassan jäseneksi voisi jatkossakin liittyä ja jäsenenä ollessa vakuuttaa itsensä esimerkiksi vain palkansaajana, vaikka henkilöllä olisi myös muuta, yhdistelmävakuutuksessa huomioitavaa tuloa kuten esimerkiksi yritystoiminnasta muodostuvaa vakuutustuloa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta on kuvattu muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvuissa 4.1.2 ja 4.1.4.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus on lähtökohtaisesti perusteltu ratkaisu. Monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tulot vaihtelevat usein huomattavasti sekä määrältään että ajallisesti, ja mahdollisuus itse päättää vakuuttamisesta sekä vakuutettavien tulojen laajuudesta lisää järjestelmän joustavuutta.

Musiikkialalla toimeentulo muodostuu tyypillisesti useista eri tulonlähteistä, kuten palkkatuloista, freelance- ja yrittäjätuloista, esiintymispalkkioista, tekijänoikeuskorvauksista ja apurahoista. Tulojen epäsäännöllisyys ja usein myös suhteellisen matala taso voivat tehdä vakuutusmaksujen ennakoimisesta haastavaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhdistelmävakuutuksen kustannukset pysyvät kohtuullisina.

Musiikkialalla esiintyy usein tilanteita, joissa työn tekemisen muoto ei ole yksiselitteinen, vaan työ voi sijoittua työsuhteen ja toimeksiantosuhteen välimaastoon. Tällaisissa tilanteissa voi olla vaikea arvioida, miten eri tulonlähteet huomioidaan yhdistelmävakuutuksessa ja mitä vaikutuksia vakuuttamisvalinnoilla on työttömyysturvaan. Tämä tekee järjestelmästä vaikeasti ennakoitavan ja korostaa tarvetta selkeille ja johdonmukaisille soveltamiskäytännöille.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuuden vuoksi sen toimivuus riippuu myös siitä, kuinka ymmärrettävä ja käytännössä saavutettava vakuutus on monimuotoisesti työllistyville.

Järjestelmän toimivuuden kannalta on lisäksi tärkeää, että työttömyyskassoilla on käytännössä riittävät edellytykset tarjota yhdistelmävakuutusta jäsenilleen. Uudistuksen toimeenpano voi edellyttää kassoilta uusia hallinnollisia ratkaisuja sekä tietojärjestelmämuutoksia.

Vapaaehtoisen vakuutuksen toimivuuden kannalta keskeistä on, että vakuuttaminen koetaan taloudellisesti järkeväksi. Korkeat kustannukset voivat heikentää vakuutuksen houkuttelevuutta erityisesti epäsäännöllisiä ja pienituloisia tuloja saaville musiikin esittäjille.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehtoEsityksessä ehdotetaan, että yhdistelmävakuutetun, monimuotoisesti työllistyvän työttömyyskassan jäsenen ansiopäiväraha voisi jatkossa perustua palkkatyöstä saatavan tulon ja yrittäjän vakuutustulon yhdistelmään (yhdistelmävakuutetun työssäoloehto). Lisäksi yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa voitaisiin huomioida perhehoitajan samaa hoitopalkkio ja työskentelyapuraha.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto kerryttäisi jokainen sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana yhteenlaskettu, huomioitava tulo olisi 930 euroa tai enemmän (vuoden 2025 tasossa). Tulorajaa tarkistettaisiin kuten palkansaajan työssäoloehdon tulorajaa tarkistetaan. Työssäoloehto täytyisi, kun 28 kuukauden tarkastelujaksolla on koossa yhteensä 12 työssäoloehto kerryttävää kuukautta. Tarkastelujaksoa voitaisiin pidentää esimerkiksi päätoimisen opiskelun, työkyvyttömyyden ja perhevapaan perusteella, kuitenkin enintään seitsemällä vuodella. Yhdistelmävakuutetun ansiopäiväraha perustuisi työssäoloehdossa huomioituihin vakuutettuihin tuloihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.2.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Muusikkojen liitto kiinnittää erityistä huomiota työssäoloehdon täyttymiseen. Musiikkialalla työ on usein lyhytkestoista, projektiluonteista ja koostuu useista eri tulonlähteistä, minkä vuoksi työssäoloehdon kertyminen on monille musiikin esittäjille vaikeaa.

Nykyinen euroistettu työssäoloehto ei riittävästi huomioi pirstaleista ja epäsäännöllistä työntekoa. Tämän seurauksena osa musiikin esittäjistä jää yhdistelmävakuutuksesta huolimatta ansioturvan ulkopuolelle.

Muusikkojen liitto pitää tärkeänä, että työssäoloehdon kertymistä tarkastellaan uudistuksen yhteydessä siten, että se vastaa paremmin musiikkialan työn todellisuutta.

Vaikutukset omaishoitajiin Esityksen valmistelun aikana arvioitiin mahdollisuutta vakuuttaa omaishoitajan palkkio työttömyyden varalle vastaavasti kuin perhehoitajan hoitopalkkio. Vakuuttamismahdollisuuden arvioitiin pääasiassa heikentävän omaishoitajien tilannetta. Tämän vuoksi esityksessä ei ehdoteta, että omaishoitajana toimimisen voisi vakuuttaa työttömyyden varalle. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitajien osalta tilanne säilyisi samana kuin nykyään.

Jos omaishoitajan palkkio huomioitaisiin yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa, omaishoito ei enää olisi hyväksyttävä syy työssäoloehdon tarkastelujakson pidentämiselle kuten nykyisin. Lisäksi, jos omaishoitajan hoitopalkkio huomioitaisiin työssäoloehdon kertymisessä ja ansiopäivärahan perusteeksi huomioitavassa tulossa, ne huomioitaisiin myös työttömyysetuuden sovittelussa. Esimerkiksi omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä pienentäisi maksettavan päivärahan määrää noin 12,31 euroa päivässä, eli noin 265 euroa kuukaudessa. Tätä korkeampi palkkio pienentäisi päivärahan tasoa vielä enemmän.

Omaishoitajien osalta nykytilaa kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 2.8.2.2 ja muutoin vaihtoehtoisten toteuttamistapojen osalta luvun 5.1.2 alaluvuissa.

Kommenttinne siitä, että omaishoidon hoitopalkkiota ei voisi vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa:

Suomen Muusikkojen liitto ry ei ota kantaa tähän kohtaan.

Ansiopäivärahan rahoitus Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan rahoituksessa etuuden ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon. Yrittäjän vakuutustuloon, työskentelyapurahaan tai perhehoitajan hoitopalkkioon

perustuva yhdistelmävakuutetun ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Pelkkään perhehoitajan hoitopalkkioon ja työskentelyapurahaan perustuvan ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin työttömyyskassan jäsenmaksulla.

Palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Muusikkojen liitto pitää tärkeänä, että yhdistelmävakuutuksen rahoitusmalli on kestävä ja että vakuutusmaksut pysyvät kohtuullisina myös monimuotoisesti työllistyville.

Musiikkialalla toimeentulo muodostuu usein epäsäännöllisistä ja suhteellisen pienistä tulovirroista, jotka koostuvat esimerkiksi palkkatuloista, freelance- ja yrittäjätuloista, esiintymispalkkioista, tekijänoikeuskorvauksista ja apurahoista. Tämän vuoksi vakuutusmaksujen taso ja niiden ennakoitavuus ovat keskeisiä tekijöitä sen kannalta, kuinka laajasti monimuotoisesti työllistyvät musikin esittäjät käytännössä voivat ja haluavat vakuuttautua.

Ehdotetussa mallissa yrittäjän vakuutustuloon ja työskentelyapurahaan perustuva ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksuilla. On varmistettava, ettei tämä johda tilanteeseen, jossa vakuutusmaksut muodostuvat epäsäännöllisiä ja pienituloisia työntekijöitä ajatellen liian korkeiksi. Muutoin vaarana on, että yhdistelmävakuutus jää käytännössä vain rajallisen joukon hyödynnettäväksi.

Järjestelmän tavoitteena tulisi olla, että myös monimuotoisesti ja pienituloisesti työllistyvillä musiikin esittäjillä on todellinen mahdollisuus vakuuttautua ansiopäivärahan varalle.

Muut ansiopäivärahan rahoitusta koskevat ehdotukset Työttömyyskassalla, joka järjestäisi sekä palkansaajan että yrittäjän ansioturva, tai joka järjestäisi jäsenilleen yhdistelmävakuutusta, tulisi olla palkkatuloon ja yrittäjätuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien etuuksien rahoitusta varten erilliset jäsenmaksut ja erilliset tasoitusrahastot.

Työttömyyskassan tulisi erottaa palkkatuloon ja yritystuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien ansio-osan tai sen osien rahoituslähteet toisistaan jäsenmaksussa, tilinpäätöksessä ja tasoitusrahaston tasolla noudattaen, mitä laissa säädetään palkansaajan ansiopäivärahan tai yrittäjän ansiopäivärahan järjestämisestä. Tämä koskisi myös sijoitustoimintaa.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

Muusikkojen liitto pitää perusteltuna, että palkkatuloon ja yrittäjätuloon perustuvat rahoituslähteet pidetään työttömyyskassoissa erillään.

Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että rahoitusjärjestelmän rakenteesta ei muodostu tarpeettoman monimutkaista tai hallinnollisesti raskasta. Yhdistelmävakuutuksen toimivuuden kannalta keskeistä on, että järjestelmä on käytännössä toteuttamiskelpoinen työttömyyskassoille eikä lisää kohtuuttomasti hallinnollisia kustannuksia.

On myös huomioitava, että jos yhdistelmävakuutuksen kustannukset jäävät pääosin työttömyyskassojen jäsenmaksuilla rahoitettaviksi, tämä voi nostaa vakuutuksen hintaa. Tällöin on vaarana, että yhdistelmävakuutus muodostuu monimuotoisesti työllistyville kalliiksi suhteessa saatavaan turvaan, mikä voi heikentää vakuutuksen houkuttelevuutta erityisesti epäsäännöllisiä ja pienituloisia tuloja saaville muusikin esittäjille.

On tärkeää, että kassaan liittyessään jäsen tietää eri vaihtoehtojen erot ja osaa valita itselleen toimivimman vaihtoehdon. Tämä edellyttää viestinnän ja neuvonnan tehostamista.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminen Työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää jäsenilleen yhdistelmävakuutuksen tai työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää sekä palkansaajan että yrittäjän työttömyysvakuutusta varalle, voisi myös luopua jonkin vakuutuslajin järjestämisestä. Tämä edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä kassan sääntöjen muuttamisesta. Järjestämisestä luopumisessa olisi kaksi pääasiallista toimintatapaa.

Työttömyyskassa voisi ensinnäkin kassan kokouksen päätöksellä sulkea vakuutuskannan. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi palkansaajia ja yhdistelmävakuutettuja vakuuttava työttömyyskassa voisi sulkea yhdistelmävakuutuksen niin, että se ei enää vakuuttaisi uusia monimuotoisesti työllistyviä jäseniä yhdistelmävakuutettuina. Jo yhdistelmävakuutettujen jäsenten jäsenyys ja siihen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat. Yhdistelmävakuutukseen perustuvaa ansiopäivärahaa maksettaisiin siihen saakka, mihin jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat riittävät.

Toiseksi työttömyyskassa voisi luovuttaa vakuutuskannan toiselle työttömyyskassalle. Kyse olisi työttömyyskassan toiminnan osan luovuttamisesta, ja menettely poikkeaisi nykytilasta, jossa työttömyyskassa voi kokonaisuudessaan sulautua toiseen työttömyyskassaan. Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen edellyttäisi luovuttavan työttömyyskassan ja vastaanottavan työttömyyskassan kassan kokouksen myönteistä päätöstä ja Finanssivalvonnan hyväksyntää.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttamista ja sulkemista kuvataan muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.4.

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

Muusikkojen liitto pitää ymmärrettävänä, että työttömyyskassoille jätetään mahdollisuus luopua yksittäisen vakuutuslajin järjestämisestä esimerkiksi vakuutuskannan sulkemisen tai siirtämisen kautta. Kassojen toiminnan järjestämisessä on tärkeää säilyttää riittävä joustavuus.

Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että vakuutettujen jäsenten oikeusturva toteutuu kaikissa tilanteissa. Vakuutuskannan sulkeminen tai luovuttaminen ei saa heikentää jo vakuutettujen jäsenten oikeuksia tai luoda epävarmuutta heidän työttömyysturvansa kannalta.

Yhdistelmävakuutuksen uskottavuuden ja houkuttelevuuden kannalta on keskeistä, että vakuutuksen ottavat henkilöt voivat luottaa järjestelmän vakauteen. Tämän vuoksi on tärkeää, että mahdolliset muutokset vakuutuksen järjestämisessä toteutetaan siten, että vakuutettujen asema säilyy selkeänä ja turvattuna.

Työttömyyskassajaon purkaminen Nykytilassa työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä. Esityksessä ehdotetaan, että tästä jaosta luovuttaisiin. Jatkossa työttömyyskassa voisi vakuuttaa joko vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä taikka sekä palkansaaajia että yrittäjiä. Lisäksi työttömyyskassa voisi vakuuttaa monimuotoisesti työllistyviä eli yhdistelmävakuutettuja, jos se päättää mahdollistaa tämän säännöissään.

Siitä, keitä työttömyyskassa vakuuttaa, päätettäisiin kassan säännöissä, joiden muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä päätetään työttömyyskassan kassan kokouksessa. Muutoksella ei olisi vaikutusta siihen, ketä pidetään palkansaaajana tai yrittäjänä, eikä palkansaaajan ja yrittäjän työssäoloa tai ansiopäivärahan rahoitusta esitetä muutettavaksi.

Jaon purkamista vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä vakuuttaviin kassoihin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.1 alaluvuissa sekä vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa luvussa 5.1.5.3.

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

Muusikkojen liitto pitää työttömyyskassajaon purkamista perusteltuna muutoksena. Nykyinen jako vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä vakuuttaviin työttömyyskassoihin perustuu työelämän rakenteeseen, jossa työnteon muodot olivat selkeämmin toisistaan erillisiä. Työelämän monimuotoistuksessa yhä useampi henkilö yhdistää palkkatyötä, yrittäjyyttä ja muita työnteon muotoja.

Luovilla aloilla on tavallista, että sama henkilö toimii eri aikoina tai samanaikaisesti palkansaaajana, yrittäjänä ja muissa työnteon muodoissa. Tästä näkökulmasta mahdollisuus vakuuttaa sekä palkansaaajia että yrittäjiä samassa työttömyyskassassa tukee paremmin nykyisen työelämän todellisuutta ja helpottaa monimuotoisesti työllistyvien asemaa.

On kuitenkin tärkeää varmistaa, että järjestelmä on monimuotoisesti työllistyville selkeä eikä edellytä toistuvia muutoksia vakuuttamisen muodossa työtilanteen vaihdellessa.

Taloudelliset vaikutukset Valtiovarainministeriön tekemän mallinnuksen mukaan yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi vakuutuksen käynnistämävaiheessa noin 30 000 henkilöä, mikä nostaa maksettujen työttömyysetuuksien määrää staattisesti vuositasolla noin 5,5 milj. eurolla. Muutoksesta noin 1,9 milj. kohdistuu Työllisyysrahaston rahoitettavaksi, noin 0,8 milj. valtion ja kuntien, mutta pääasiassa valtion rahoitettavaksi. Loppuosa jää rahoitettavaksi yhdistelmävakuutusta tarjoavien työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtion ja kuntien sekä Työllisyysrahaston rahoitusosuudet ovat arvion mukaan hieman tätä korkeampia, mikäli myös yhdistelmävakuutuksen mahdolliset dynaamiset vaikutukset työttömyysjaksojen kestoihin huomioidaan.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.2.1 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

Muusikkojen liitto haluaa tuoda esiin, että jos merkittävä osa yhdistelmävakuutukseen liittyvistä kustannuksista jää työttömyyskassojen ja niiden jäsenten rahoitettavaksi, tämä voi nostaa vakuutuksen jäsenmaksuja. Korkeat kustannukset voivat puolestaan heikentää vakuutuksen houkuttelevuutta.

Esityksessä arvioidaan, että yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi alkuvaiheessa noin 30 000 henkilöä. On kuitenkin mahdollista, että vakuutukseen hakeutuvien määrä jää tätä pienemmäksi, jos vakuuttamisen kustannukset muodostuvat korkeiksi tai jos vakuutuksen käytännön toteutus työttömyyskassoissa osoittautuu raskaaksi. Tällöin uudistuksen vaikutukset monimuotoisesti työllistyvien sosiaaliturvaan voivat jäädä arvioitua vähäisemmiksi.

Lisäksi on tärkeää huomioida yhdistelmävakuutuksen käytännön toteutus työttömyyskassoissa. Uuden vakuutusmuodon käyttöönotto voi edellyttää kassoilta merkittäviä hallinnollisia ja tietojärjestelmiin liittyviä muutoksia. Mikäli toteutus jää pääosin työttömyyskassojen vastuulle, on syytä arvioida myös sitä, kuinka laajasti kassat ovat valmiita investoimaan uuden vakuutusmuodon käyttöönottoon.

Vaikutukset kuntiin Yhdistelmävakuutuksesta seuraava ansiopäivärahan korotus yhdistelmävakuutuksen ottaneilla henkilöillä rahoitetaan lähes täysin Työllisyysrahaston ja valtion rahoitusosuuksista sekä vakuutettujen jäsenmaksuin. Kuntien osuuden tästä staattisesta vaikutuksesta sekä myös mahdollisesta dynaamisesta vaikutuksesta, jossa huomioidaan yhdistelmävakuutuksen mahdollinen työttömyysjaksojen kesto pidentävä vaikutus, arvioidaan jäävän vähäiseksi.

Vaikutuksia kuntiin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.3.

Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

Suomen Muusikkojen liittolla ei ole erityistä lausuttavaa esityksen kuntavaikutuksista.

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Esitysluonnoksessa vaikutuksia kotitalouksien asemaan on arvioitu niin, että yhdistelmävakuutettu ei jäisi kokonaan työttömäksi vaan toinen työllistymisen laji (palkkatyö tai yritystoiminta) jatkuisi työttömyysaikana. Arvion mukaan työttömyysaikainen etuus muuttuisi yleistuesta ansiopäivärahaksi noin 1200 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla soviteltu työttömyysetuus nousisi keskimäärin 350 euroa kuukaudessa. Palkansaajan ansiopäivärahan on arvioitu muuttuvan yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 1400 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla hyöty olisi keskimäärin 344 euroa kuukaudessa. Yrittäjän ansiopäiväraha puolestaan muuttuisi yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 350 henkilöllä, ja hyöty olisi keskimäärin 215 euroa/kk, kun soviteltu yrittäjän ansiopäiväraha muuttuisi sovitelluksi yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaksi,

Esitysluonnokseen sisältyy arviointi muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Arvion mukaan yhdistelmävakuutuksen arvioidusta kustannusneutraalista noin 30 000 henkilön vakuutuspiiristä noin 52 % on miehiä ja 48 % naisia, eli kohdistumiseltaan ehdotus on melko neutraali sukupuolten välillä. Tästä vakuutuspiiristä noin 10 000 henkilöllä on huollettavia alaikäisiä lapsia, jolloin aiempaa parempi työttömyysetuus voi vähentää pienituloisuutta lapsiperheissä. Ikäjakaumassa korostuvat kuitenkin

vanhemmat ikäluokat.

Kotitalousvaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.1 ja muita ihmisvaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia luvun 4.2.2 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

Muusikkojen liitto pitää myönteisenä, että yhdistelmävakuutus voi parantaa työllistyvien musiikin esittäjine toimeentuloturva tilanteissa, joissa työllistyminen jatkuu osittain työttömyyden aikana. Esitysluonnoksessa arvioidaan, että osalla vakuutetuista työttömyysetuus nousisi nykyisestä, mikä voi parantaa joidenkin kotitalouksien taloudellista asemaa.

Musiikkialalla toimeentulo muodostuu usein useista eri tulonlähteistä ja tulot vaihtelevat merkittävästi ajallisesti. Tästä näkökulmasta yhdistelmävakuutus voi helpottaa erityisesti niiden musiikin esittäjien asemaa, jotka yhdistävät palkkatyötä, yrittäjyyttä tai muuta itsensä työllistämistä. Yhdistelmävakuutuksella voi parhaimmillaan olla myönteisiä vaikutuksia musiikkialaan.

Samalla on kuitenkin huomattava, että suuri osa musiikkialan toimijoista työskentelee epäsäännöllisesti ja usein suhteellisen pienillä tuloilla. Tällöin työssäoloehdon täyttyminen voi olla haastavaa, vaikka työtä tehdään useissa eri muodoissa. Lisäksi työvoimapolitiittisten lausuntojen kriteereissä on edelleen selkiyttämisen tarvetta. Yhdistelmävakuutus ei siten yksin ratkaise kaikkia monimuotoisesti työllistyvien muusikoiden toimeentuloturvaan liittyviä ongelmia.

Muusikkojen liitto pitää tärkeänä, että työttömyysturvajärjestelmä kokonaisuudessaan tukee työn vastaanottamista ja aktiivista ammatin harjoittamista myös tilanteissa, joissa työ on epäsäännöllistä tai koostuu useista eri tulonlähteistä.

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaanAhvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Itsehallintoa koskevan lainsäädännön tehtävänä on turvata ja taata maakunnan väestölle sen ruotsin kielen ja kulttuurin sekä paikallisten tapojen säilyttäminen ja sallia väestön niin itsenäisesti kuin mahdollista järjestää olonsa maakunnan valtio-oikeudellisen aseman rajoissa.

Itsehallintolain perusteella maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työllisyyden edistämistä maakunnan alueella, ja Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalaissa Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan työllisyyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu työttömyyden perusteella maksettavaa perusturvaetuutta koskeva lainsäädäntö. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu, miten esityksessä ehdotetut muutokset huomioidaan työttömyyden perusteella maksettavaa maakunnan lainsäädännön mukaista perusturva koskevassa lainsäädännössä.

Vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3.

Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:

Suomen Muusikojen liitolla ei ole erityistä lausuttavaa esityksen vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan.

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin Vaikutuksia toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.5.

Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:

Muusikkojen liitto kiinnittää huomiota siihen, että yhdistelmävakuutuksen käyttöönotto voi lisätä toimeenpanijoiden, erityisesti työttömyyskassojen, hallinnollista työtä. Esityksessä todetaan, että uusi vakuutusmuoto edellyttää muutoksia esimerkiksi työttömyyskassojen tietojärjestelmiin sekä etuuksien käsittelyyn ja rahoituksen seurantaan.

Muusikkojen liitto pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpano on työttömyyskassoille käytännössä toteuttamiskelpoinen. Mikäli käyttöönotto edellyttää kassoilta merkittäviä investointeja tietojärjestelmiin tai hallinnollisiin prosesseihin, tämä voi vaikuttaa siihen, kuinka laajasti yhdistelmävakuutusta voidaan tarjota jäsenille.

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaan Vaikutuksia muutoksenhakuasteiden toimintaan käsitellään hallituksen esityksen luvussa 4.2.6.

Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:

Yhdistelmävakuutuksen toimivuus nojaa sivutoimisten yrittäjinä toimivien muusikoiden mahdollisuuteen saada työvoimapolitiittinen lausunto, joka mahdollistaa työttömyysturvan saamisen. Siksi on keskeistä, että työvoimapolitiittinen arviointi on yhtenäistä ja johdonmukaista, perustelut riittävän kattavia ja mahdolliset virheet voidaan tunnistaa ja korjata tehokkaasti.

Arviointiin liittyy kuitenkin merkittäviä ongelmia erityisesti yrittäjinä toimivien musiikin esittäjien kannalta, mikä käy ilmi myös työ- ja elinkeinoministeriön tuoreesta selvityksestä. Moni musiikin esittäjä ei tämän vuoksi koe hyötyvänsä vapaaehtoisesta vakuutuksesta työttömyyden varalta. Luottamus arvioinnin oikeellisuuteen ja virheiden oikaisumahdollisuuksiin on heikko, mikä heikentää yhdistelmävakuutuksen toimivuutta.

Työvoimapolitiittiseen arvioon tulisi voida hakea muutosta muulta taholta kuin KEHA-keskukselta, jotta virheet voidaan tunnistaa ja oikaista nykyistä luotettavammin. Mahdollisuus saattaa arvio kolmannen tahon käsiteltäväksi parantaisi myös arviointikäytännön laatua.

Nykytilanteessa muutoksenhaku kohdistuu käytännössä työttömyyskassan päätökseen, joka perustuu työvoimapolitiittiseen arvioon. Tällöin valituksen menestyminen on vaikeaa, ellei itse arviota muuteta. Lopullisesti asian ratkaisee vakuutusosoikeus, jonka päätöksistä ei voi valittaa hallinto-oikeuteen. Kokonaisuus tekee virheiden oikaisemisesta hakijalle vaikeaa ja heikentää järjestelmän toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2028 alusta. Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029.

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

Muusikkojen liitto pitää perusteltuna, että yhdistelmävakuutuksen voimaantulolle varataan riittävästi valmistelu-aikaa. Uuden vakuutusmuodon käyttöönotto edellyttää työttömyyskassoilta muutoksia muun muassa tietojärjestelmiin ja hallinnollisiin käytäntöihin.

On tärkeää varmistaa, että kassoilla ja muilla toimeenpanijoilla on riittävät edellytykset valmistautua uudistukseen ennen sen voimaantuloa. Riittävä siirtymäaika tukee myös sitä, että yhdistelmävakuutuksesta voidaan viestiä selkeästi monimuotoisesti työllistyville henkilöille ennen sen käyttöönottoa.

Siirtymäaikana on lisäksi varmistettava, että työttömyysturvaa koskevat soveltamisohjeet ja tulkintakäytännöt ovat valtakunnallisesti yhtenäiset ja selkeät. Erityisesti pää- ja sivutoimisuuden arviointiin sekä monimuotoiseen työntekoon liittyvät ohjeistukset tulee saattaa kuntoon ennen uudistuksen voimaantuloa.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommenttinne esityksestä:

-

Kari Mia
Suomen Muusikkojen Liitto ry